ECLI:LV:AT:2019:0627.C05032409.4.S

Lieta Nr.C05032409, SKC-149/2019
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2019.gada 27.jūnijā

Senāts šādā sastāvā:
senatore Ļubova Kušnire,
senatore Anda Briede,
senatore Marika Senkāne,

rakstveida procesā izskatīja civillietu sakarā ar /pers. C/ kasācijas sūdzību par Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2017.gada 16.maija spriedumu /pers. D/ prasībā pret /pers. C/ par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu un /pers. C/ pretprasībā par īpašuma tiesību atzīšanu uz nekustamo īpašumu.

Aprakstošā daļa

[1] /pers. E/ Vidzemes apgabaltiesā 2009.gada 2.jūlijā cēla prasību pret /pers. C/, tās vēlākajos papildinājumos lūdzot konstatēt juridiskus faktus: 1) prasītājs bija individuālo automašīnu īpašnieku garāžu celtniecības un ekspluatācijas kooperatīvs (turpmāk arī kooperatīvs) /Nosaukums A/ biedrs, 2) kooperatīvam /Nosaukums A/ piederēja garāža Nr./numurs/ /adrese/, 3) kooperatīvs /Nosaukums A/ 1991.gadā likvidējās, 4) kooperatīvs /Nosaukums A/, 1991.gadā likvidējoties, nodeva savu nekustamo īpašumu garāžu Nr./numurs/ kooperatīva biedra /pers. D/ valdījumā un īpašumā, kā arī lūdzot uz ieilguma pamata atzīt īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu – garāžu Nr./adrese/. Prasības pieteikumā un tā papildinājumos norādīti turpmāk minētie apstākļi.

[1.1] /datums/nodibināts un reģistrēts kooperatīvs /Nosaukums A/. Ar Madonas pilsētas Darbaļaužu deputātu padomes izpildu komitejas 1975.gada /../ oktobra lēmumu Nr./numurs/ un 1985.gada /../ oktobra lēmumu Nr./numurs/ garāžu celtniecības kooperatīvam /Nosaukums A/ iedalīts apbūves zemes gabals /nosaukums/ ielā (/datums/pārdēvēta par /nosaukums/ ielu). Laikā no 1975.gada kooperatīvs /Nosaukums A/ veica garāžu celtniecību. Kooperatīvs /Nosaukums A/ darbojās līdz 1991.gadam, kad pieņemts lēmums par tā likvidāciju sakarā ar 1991.gadā pieņemto likumu „Par Latvijas Republikas likuma „Par kooperatīvajām (kopdarbības) sabiedrībām”", kura 2.pantā noteikts, ka visiem kooperatīviem līdz 1992.gada 1.jūlijam jāveic pārreģistrācija Uzņēmumu reģistrā vai likvidācija. No prasītāja neatkarīgu iemeslu dēļ nav iespējams iesniegt dokumentus, kas apliecinātu minētos faktus, tādēļ tiek lūgts tiesai tos konstatēt.

[1.2] Garāžu celtniecība notika atbilstoši tā laika normatīvo aktu prasībām un saskaņā ar tajā laikā spēkā esošo teritoriālo plānojumu. Prasītāja lietošanā esošā garāža atrodas uz atbildētājai piederošā zemes gabala /nosaukums/ . 2006.gada /../ decembrī Madonas pilsētas domē izskatīts bijušā garāžu kooperatīva /Nosaukums A/ ierosinājums piešķirt lietošanā esošajām garāžām atsevišķas adreses un pieņemts lēmums piešķirt atsevišķu adresi prasītāja lietošanā esošajai garāžai Nr./numurs/. Madonas pilsētas dome saistībā ar garāžu piederību ir paskaidrojusi, ka prasītāja lietošanā esošā garāža nav reģistrēta kā patstāvīgs īpašuma objekts (likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību” 14.panta ceturtā daļa).

[1.3] Šajā gadījumā pastāv visi Civillikuma 999.pantā ietvertie priekšnoteikumi, lai uz ieilguma pamata atzītu prasītāja īpašuma tiesības uz garāžu. Prasītājs ieguva garāžu no kooperatīva /Nosaukums A/ uz tiesiska pamata. Vairāk kā desmit gadus nekustamais īpašums ir valdīts nepārtraukti un labā ticībā. Prasītājam nav zināmi šķēršļi, kas nepieļautu garāžas iegūšanu īpašumā. Prasītājs to uztur kārtībā un apsaimnieko.

Ņemot vērā Civillikuma 1021.pantu, norādāms, ka prasītājs konkrētās garāžas valdījumu ir ieguvis uz tiesiska darījuma pamatu – kā kooperatīva /Nosaukums A/ biedrs saņemot īpašumā to īpašumā, kooperatīvam likvidējoties 1991.gadā. Atbilstoši likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību” 16.pantam ieilguma termiņš sāka tecēt 1992.gada 1.septembrī. Prasītājam nav zināms, ka šajā laikā cita persona būtu pieteikusi savas īpašuma tiesības uz konkrēto garāžu.

[2] /pers. C/ 2012.gada 5.janvārī cēla tiesā pretprasību, lūdzot atzīt īpašuma tiesības uz nekustamo īpašumu – garāžu Nr./adrese/. Pretprasība pamatota ar turpmāk minētajiem apstākļiem.

[2.1] /pers. C/ pieder zemesgabals, uz kura atrodas piecas garāžu būves, to sastāvā ir arī garāža Nr./numurs/, un uz šīm būvēm īpašuma tiesības nav atzītas nevienai personai. Pamatojoties uz likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, matojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību” 14.panta ceturto daļu un Civillikuma 968.pantu, atbildētājai kā zemes īpašniecei atzīstamas īpašuma tiesības uz ēkām, kas uz viņas zemes atrodas.

[2.2] Dokumenti, ar kuriem savas īpašuma tiesības ir pamatojis prasītājs, ir pretrunīgi. Nav zināms būvju celtniecības precīzs laiks un šī procesa likumība. Turklāt lietā nav pierādījumu par kooperatīva /Nosaukums A/ biedriem un tātad arī garāžu lietošanas tiesisko pamatu. Nepastāv nekādi priekšnoteikumi, lai citai personai, nevis /pers. C/ atzītu īpašuma tiesības uz konkrēto garāžu.

[3] Ar Vidzemes apgabaltiesas 2013.gada 2.aprīļa spriedumu prasība apmierināta, bet pretprasība noraidīta.

[4] Izskatot lietu sakarā ar atbildētājas apelācijas sūdzību, ar Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2017.gada 16.maija spriedumu

prasība apmierināta un konstatēti juridiski fakti: 1) /pers. D/ bija kooperatīva /Nosaukums A/ biedrs, 2) kooperatīvam /Nosaukums A/ piederēja garāža Nr./adrese/, 3) kooperatīvs /Nosaukums A/ likvidējoties nodeva savu nekustamo īpašumu – garāžu Nr./numurs/ kooperatīva biedra /pers. D/ valdījumā un īpašumā, kā arī atzītas /pers. D/ īpašuma tiesības uz garāžu Nr./adrese/, bet pretprasība noraidīta. Apelācijas instances tiesas spriedumā, pievienojoties pirmās instances tiesas sprieduma motivācijai, norādīti turpmāk minētie argumenti.

[4.1] Lieta izspriežama, balstoties uz pierādījumiem, kādus pusēm ir objektīvi iespējams iesniegt, un savu prasījumu vai iebildumu pamatošanai pieļaujami visi Civilprocesa likumā paredzētie pierādīšanas līdzekļi. Tādējādi nav nozīmes atbildētājas norādītajam apstāklim, ka prasītājam nekad nav bijis dokumenta, kas apliecinātu viņa kā kooperatīva biedra statusu. Pierādījumus, kādus atbildētāja norādīja savā apelācijas sūdzībā, kas, viņasprāt, pierāda faktu, ka garāžas nav uzceltas uz zemes, kas likumā noteiktajā kārtībā piešķirta šim nolūkam, vispusīgi izvērtēja pirmās instances tiesa.

Tātad lietā pierādīts, ka ar Madonas pilsētas DDP izpildu komitejas 1975.gada /../ oktobra lēmumu Nr./numurs/kooperatīvam /Nosaukums A/ /nosaukums/ ielā piešķirta zeme 2500 m^2 platībā pirmās kārtas garāžu būvniecībai. Lietas materiālos atrodas 1976.gada garāžu tehniskais darba projekts 20 garāžu boksu izbūvei, bet perspektīvā – 56 boksu būvniecībai. Ar Madonas pilsētas TDP izpildkomitejas 1985.gada /../ oktobra lēmumu Nr./numurs/ garāžu celtniecībai papildus piešķirta zeme 1500 m^2 platībā, kopējo zemes gabala platību nosakot 4000 m^2. Savukārt ar 1990.gada /../ oktobra lēmumu Nr./numurs/ vēl piešķirta papildus zeme 2380 m^2 platībā, norādot kopējo platību 6380 m^2.

[4.2] Nav pamatoti un pierādīti atbildētājas apgalvojumi, ka prasītājs nevarēja neapzināties, ka īpašuma tiesību iegūšanai trūkst tiesiska pamata, ka garāžu būvniecības process bijis prettiesisks un tā rezultātā notikusi patvaļīga būvniecība. Pierādījumi, ka notikusi patvaļīga garāžu būvniecība, tiesai nav iesniegti, tieši pretēji, būvniecību uzraugošā un kontrolējošā institūcija ir apliecinājusi būvju celtniecības likumību (Madonas pilsētas būvvaldes /datums/izziņa, Madonas novada pašvaldības /datums/, /datums/un /datums/izziņas). Tāpat vairākiem bijušā kooperatīva /Nosaukums A/ biedriem, kuru garāžu celtniecība notikusi pēdējā kārtā (ap 1990.gadu) un kuru garāžas atrodas uz valsts zemes, ar tiesas spriedumiem ir atzītas īpašuma tiesības, un būves (garāžas) reģistrētas zemesgrāmatā. Par šo garāžu celtniecības likumību nav strīda.

[4.3] Atbildētājas ieskatā, apstāklis, ka garāžu būve kā patstāvīgs īpašuma objekts nav reģistrēta zemesgrāmatā, Valsts zemes dienestā vai pašvaldībā, ir pamats noraidīt garāžas lietotāja īpašuma prasību, un īpašuma tiesības ir atzīstamas atbildētājai kā zemes īpašniecei, pamatojoties uz likuma „Par Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta ceturto daļu. Taču likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta pirmajā daļā paredzēti izņēmuma gadījumi, kad uz zemesgabala esoša būve var būt patstāvīgs īpašuma objekts. Viens no šādiem izņēmumiem pastāv, kad būve uzcelta uz zemes, kas atbilstoši likumiem piešķirta šim nolūkam pirms 1992.gada 1.septembra, kad stājās spēkā Civillikuma lietu tiesību daļa.

Ievērojot Civillikuma 1031.panta otrās daļas noteikumus, secināms, ka prasītājs ar likumā pieļautajiem pierādīšanas līdzekļiem atbilstoši objektīvai iespējamībai ir pierādījis savu apgalvojumu patiesumu līdz tādai ticamības pakāpei, kas ļauj konstatēt nepieciešamos faktus, atzīt notikušo garāžu celtniecību par likumīgu un atzīt viņam īpašuma tiesības uz to.

Šajā gadījumā ir pierādīts ieilguma tiesiskais pamats, proti, kooperatīvs /Nosaukums A/, izbeidzot savu darbību, atbilstoši dalībnieku ieguldītajām pajām savā īpašumā esošās garāžas sadalīja tā bijušajiem biedriem. Formas un procedūras trūkumi, īpašuma tiesību pierādošu dokumentu neesamība radījusi situāciju, kad, kooperatīvam likvidējoties, nav bijusi iespējama tūlītēja garāžu būvju īpašuma tiesību pāreja bijušajiem kooperatīva biedriem un to reģistrācija zemesgrāmatā uz īpašnieku vārda.

Latvijas PSR Civilkodeksa 99. un 100.pants pieļāva garāžu atrašanos garāžu kooperatīva īpašumā, ņemot vērā kooperatīva rašanās, dibināšanas un pastāvēšanas specifiku. Tā kā kooperatīvs /Nosaukums A/ ir likumīgi nodibināts un darbojies, nav šaubu, ka tā īpašumā varēja atrasties būve – garāža, kuras celtniecība bija kooperatīva dibināšanas un darbības mērķis. Turklāt atbilstoši 1976.gada Paraugstatūtu 17.punktam garāžu būvniecība nebija obligāti jāveic pašam kooperatīvam. Līdz ar to konstatējams, ka kooperatīva /Nosaukums A/ īpašumā atradās garāža Nr./numurs/, /adrese/.

Ievērojot laiku, kas pagājis kopš garāžu būvniecības, kā arī ņemot vērā, ka tā laika normatīvajos aktos paredzētie dokumenti, kas apliecināja kooperatīva īpašuma tiesības uz padomju varas gados uzceltajām garāžām, nav atrodami Valsts zemes dienesta Vidzemes reģionālajā nodaļā, Madonas pilsētas būvvaldē un tie nav iegūstami no bijušā kooperatīva priekšsēdētāja /pers. J/, objektīvi no lietas dalībniekiem nav sagaidāma to iesniegšana tiesā.

[4.4] Lietas izspriešanā nav nozīmes faktiem, ka /datums/kopsapulces protokolā fiksēts sapulces dalībnieku skaits 23, kā arī trūkumiem sapulces organizēšanā, protokola saturā un lēmuma pieņemšanas kārtībā. Apstāklis, ka pēc 30 gadiem nav saglabājušies biedru saraksti vai pajas piederības apliecība, netraucē juridiska fakta nodibināšanai ar likumā pieļaujamiem pierādīšanas līdzekļiem. Pirmās instances tiesas sēdē noskaidrots, ka prasītājs bija kooperatīva /Nosaukums A/ biedrs. Nav pamata apšaubīt minēto secinājumu, un pretējo neapliecina neviens tiesas sēdē pārbaudāms un novērtējams pierādījums.

Kooperatīva /Nosaukums A/ darbība 1992.gada 1.martā izbeigusies uz likuma pamata, jo tas atbilstoši Latvijas Republikas Augstākās Padomes 1991.gada 6.augusta lēmuma „Par Latvijas Republikas likuma „Par kooperatīvajām (kopdarbības) sabiedrībām" spēkā stāšanās kārtību" 2.punktam netika reģistrēts Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā. Tā kā prasītājs bija kooperatīva /Nosaukums A/ biedrs, kurš lietoja un apsaimniekoja strīdus garāžu, un kooperatīvs ir likvidēts, nav šaubu, ka garāža Nr./numurs/ nodota kooperatīva biedra /pers. D/ īpašumā un valdījumā, respektīvi, kooperatīva manta sadalīta atbilstoši ieguldītajai pajai, kas atbilst katras garāžas vērtībai, ko noteikusi kooperatīva valde tā pastāvēšanas laikā un kas atbilst Paraugstatūtu 17.punktam.

[4.5] Tāpat noraidāmi atbildētājas apgalvojumi par pieļautajiem procesuālajiem pārkāpumiem lietas izskatīšanā. Atbildētājas ieskatā, faktu, ka /pers. D/ bija kooperatīva /Nosaukums A/ biedrs lūgts konstatēt uz liecinieku liecību pamata. Šajā sakarā norādāms uz Civilprocesa likuma 93.panta pirmo daļu un 109.panta pantu, no kā izriet, ka liecinieku liecības ir likumā noteiktie pierādīšanas līdzekļi un atbildētājas apgalvojumi, ka lieciniekiatklāti melo, jo pašiem ir tādas lietas, nav pamatoti. Lieciniekitiek brīdināti par krimināatbildību nepatiesas liecības sniegšanas gadījumā, un tiesai nav iesniegti pierādījumi, ka lieciniekibūtu snieguši nepatiesas liecības.

[5] Par Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2017.gada 16.maija spriedumu /pers. C/ iesniedza kasācijas sūdzību, pārsūdzot spriedumu pilnā apjomā. Kasācijas sūdzība pamatota ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Lietas izskatīšanā jāpiemēro likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 1.panta otrā daļa un Civillikuma 3.pants. Līdz ar to piemērojams arī LPSR Ministru Padomes 1963.gada 29.marta lēmums Nr.200 „Par garāžu celtniecību pilsoņu individuālajiem automobiļiem (motocikliem)" un ar to apstiprinātie Kolektīvo garāžu (stāvvietu) celtniecības un ekspluatācijas kooperatīva paraugstatūti, Latvijas PSR Ministru Padomes 1976.gada 26.februāra lēmums Nr.73 „Par pilsoņiem piederošo transporta līdzekļu glabāšanai paredzēto atklāto stāvvietu vai garāžu celtniecības un ekspluatācijas kooperatīva paraugstatūtiem" un ar to apstiprinātie Pilsoņiem piederošo transporta līdzekļu glabāšanai paredzēto atklāto stāvvietu vai garāžu celtniecības un ekspluatācijas kooperatīva paraugstatūti, kā arī uz šo statūtu pamata sagatavotie un ar Madonas rajona DDP IK 1975.gada /../ jūnija lēmumu Nr./../ reģistrētie Kolektīvo garāžu celtniecības un ekspluatācijas kooperatīva /Nosaukums A/ statūti, kuri neatšķīrās no paraugstatūtiem. Tāpat piemērojams 1991.gada 6.augusta likums

„Par kooperatīvajām (kopdarbības) sabiedrībām" un LR Augstākās padomes 1991.gada 6.augusta lēmums „Par Latvijas Republikas likuma „Par kooperatīvajām (kopdarbības) sabiedrībām" spēkā stāšanās kārtību".

No minētajām tiesību normām tiesai bija jānoskaidro likumīga norišu secība - kooperatīva dibināšana, tā darbība, biedru uzņemšanas kārtība, viņu tiesības, pienākumi, paju apmaksas kārtība, celtniecības priekšnoteikumi un norise. Izvērtējot minēto, būtu noskaidrojams, ka kooperatīva darbība notika patvarīgi, nevis atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai kārtībai, garāžas netika celtas likumīgi, tādējādi biedri nevarēja kļūt par to likumīgajiem īpašniekiem. Nepareizi piemērojot materiālo tiesību normas, tiesa kļūdaini atzina, ka /pers. D/ ir kooperatīva biedrs. Līdz ar to tiesa nepamatoti apmierināja /pers. D/ prasību par īpašuma tiesību atzīšanu uz garāžu. Turklāt šajā sakarā tiesa bez ievērības atstāja faktu, ka garāžas nav nodotas ekspluatācijā, kas ir pretrunā 1963.gada paraugstatūtu 28.e punktam, 1976.gada paraugstatūtu 33.k punktam un kooperatīva 1987.gada statūtu 33.k punktam. Tā kā par minēto pierādījumi nav iesniegti, tas apliecina nelikumīgu būvniecību.

[5.2] Turklāt kooperatīvs /Nosaukums A/ nav ieguvis pilnvērtīgas juridiskās personas tiesības, jo tam nebija ne sava zīmoga, ne norēķinu konta PSRS Celtniecības bankas Madonas filiālē. Bez šiem rekvizītiem padomju laikā celtniecība kooperatīva vārdā nebija iespējama. Tāpat atbilstoši Kolektīvo garāžu (stāvvietu) celtniecības un ekspluatācijas kooperatīva paraugstatūtu 6.punktam un kooperatīva /Nosaukums A/ statūtu 6.punktam, lai kooperatīvs likumīgi varētu celt garāžas, bija jābūt celtniecības tāmei un naudas līdzekļu iemaksām no biedriem. Kooperatīvā /Nosaukums A/ šī kārtība netika ievērota. Minētais konstatēts arī Madonas rajona TDP izpildkomitejas 1985.gada /../ maija lēmumā Nr./numurs/ „Par pilsoņiem piederošo transportlīdzekļu garāžu celtniecības un ekspluatācijas kooperatīvu darbu Madonā".

Madonas rajona TDP izpildkomitejā /datums/tika reģistrēti kooperatīva /Nosaukums A/ statūti, no tiem izriet, ka līdz tam kooperatīvs nebija sācis darboties, jo nebija uzsākta celtniecība, nebija apstiprināts garāžu projekts un tāmes dokumentācija, kooperatīva biedri nebija iemaksājuši pajas, nebija iedalīts zemesgabals, nebija saņemta celtniecības atļauja (Statūtu 8. punkts). Tiesai bija jāpiemēro Latvijas PSR Civilkodeksa 100. un 109.pants, secinot, ka tieši kooperatīvam bija jābūvē garāža, lai to varētu atzīt par tā mantu. Pat ja pieņemtu, ka kooperatīva darbība izbeidzās uz likuma pamata, nevar uzskatīt, ka arī kooperatīva mantas nošķiršana par pajām notikusi uz likuma pamata. Tiesa nav ievērojusi Augstākās padomes 1991.gada 6.augusta lēmuma „Par Latvijas Republikas likuma „Par kooperatīvajām (kopdarbības) sabiedrībām" spēkā stāšanās kārtību" 2. punktu, kas nosaka, ka par kooperatīva mantas sadalīšanu jālemj likvidācijas sapulcei. Ņemot vērā, ka kooperatīva likvidācijas sapulce nekad nav notikusi un tās protokoli ir viltoti, secināms, ka garāžas nekad nav nošķirtas par pajām, tādējādi nepastāv valdījuma tiesiskais pamats, kas izslēdz īpašuma iegūšanu ar ieilgumu.

[5.3] Kļūdains ir tiesas secinājums, ka garāžas uzceltas uz tam likumīgā kārtībā piešķirta zemesgabala. No Madonas pilsētas 1974.gada ģenerālplāna kopsakarā ar Valsts zemes kadastra informācijas plānu izriet, ka garāžas uzceltas tām neparedzētā platībā un arī citā adresē, proti, uz /pers. C/ piederošā zemesgabala /adrese/, lai gan no lēmumiem par zemes piešķiršanu redzams, ka būves bija jāceļ /adrese/.

Judikatūrā atzīts, ka būve uzskatāma par patstāvīgu īpašuma objektu tikai tad, ja atbilstoši likumam uzcelta uz šim nolūkam piešķirtas zemes. Tiesa, neņemot vērā atbildētājas iesniegtos pierādījumus, kas apliecina minētos faktus, ir pārkāpusi Civilprocesa likuma 97.panta pirmo un trešo daļu, kas novedis pie nepamatota sprieduma. Turklāt garāžu būves nekad nav reģistrētas kā patstāvīgs īpašuma objekts. Ēkas (būves), kas nav reģistrētas kā patstāvīgi īpašuma objekti, uzskatāmas par zemes īpašnieka īpašumu. Inventarizācijas lieta neatspoguļo ar likumu nodibinātu faktu Civilprocesa likuma 96.panta ceturtās daļas izpratnē, tiesai jāizvērtē īpašuma vai valdījuma tiesību iegūšanas likumība.

[5.4] Tiesa nav vispusīgi un pilnīgi noskaidrojusi faktiskos apstākļus, pieļaujot Civilprocesa likuma normu (97. un 193.pants) pārkāpumu, kas novedis pie lietas nepareizas izspriešanas. Lietā nav pierādījumu, uz kuru pamata būtu iespējams konstatēt, ka /pers. D/ bija kooperatīva /Nosaukums A/ biedrs. Savukārt liecinieku liecības, ar kurām viņš ir pamatojis minēto faktu, nav uzskatāmas par ticamām, jo liecinieki ir ieinteresētās personas, jo pret viņiem tiesā ir celta identiska prasība. Turklāt viņiem pašiem ir grūtības pierādīt kooperatīva biedra statusu. Bez liecinieku liecībām citu pierādījumu, kas apstiprinātu prasītāja pajas iemaksu kooperatīvā, lietā nav.

Tāpat lietā nav pierādīts, ka, iestājoties kooperatīvā, prasītājs būtu iemaksājis biedra iestāšanās maksu un paju, kas ir kooperatīva biedra statusa pamatā un kuru nepieciešamību nosaka 1963.gada paraugstatūtu 11.punkta „a" un „b" apakšpunkti, kooperatīva /Nosaukums A/ 1975.gada statūtu 13.punkta „a" un „b" apakšpunkti un kooperatīva /Nosaukums A/ 1987.gada statūtu 13.punkta „a" un „b" apakšpunkti. Turklāt Madonas novada pašvaldība /datums/izziņā Nr./numurs/ ir apliecinājusi, ka tās rīcībā nav bijušā kooperatīva /Nosaukums A/ biedru saraksta. Tiesa secinājumus par garāžas lietošanu balstīja uz /pers. D/ mutvārdu paskaidrojumiem, tādējādi tiesa pārkāpa Civilprocesa likuma 104.panta pirmo daļu.

Tāpat tiesa nepamatoti noraidīja atbildētājas lūgumu par blakus lēmuma pieņemšanu lietā. Atbildētāja ir iesniegusi pierādījumus, ka kooperatīva likvidācija nav notikusi un lietā iesniegtais likvidācijas protokols ir viltots. Pierādījumi tika iesniegti arī CD diska formātā, bet tiesa šos pierādījumus nepieņēma.

Motīvu daļa

[6] Izskatot civillietu, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts, bet kasācijas sūdzība ir noraidāma.

[7] Konkrētajā gadījumā katra no pusēm lūgusi atzīt tai īpašuma tiesības uz strīda priekšmetu – garāžu Nr./numurs/.

Prasītāja īpašuma prasība pamatota ar tiesību normām, kas reglamentē īpašuma iegūšanu ar ieilgumu (Civillikuma 998. un turpmākie panti) un apstākļiem, ka viņš garāžu ieguvis īpašumā uz tiesiska pamata kā kooperatīva /Nosaukums A/ biedrs un valdīja to likumā noteikto laiku un labā ticībā.

Savukārt atbildētāja savas tiesības uz šo lietu saista ar faktu, ka garāža atrodas uz viņas zemes, un pretprasību pamato ar likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta ceturto daļu.

Likuma „Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un kārtību" 14.panta ceturtā daļa noteic, ka ēkas (būves), kuras zemesgrāmatu nodaļā, Valsts zemes dienestā vai pašvaldībā nav reģistrētas kā patstāvīgi īpašuma objekti, uzskatāmas par zemes īpašnieka īpašumu atbilstoši Civillikuma 968.panta. Citas personas īpašuma tiesības uz šādām ēkām (būvēm) var iegūt, ja tiesa apmierinājusi šo personu prasību atzīt īpašuma tiesības uz attiecīgajiem objektiem.

Apelācijas instances tiesa nodibināja, un strīds lietā nepastāv, ka garāža, kuru par savu īpašumu uzskata abi lietas dalībnieki, atrodas uz zemes, kas ir atbildētājas īpašums.

Tomēr, ņemot vērā iepriekš minētās tiesību normas jēgu, šis apstāklis nav pietiekams, lai uz tā pamata īpašuma tiesības uz garāžu atzītu atbildētājai.

Garāžu par atbildētājas īpašumu varētu atzīt tikai tad, ja izrādītos nepamatota prasība. Taču šajā gadījumā ar apelācijas instances tiesas spriedumu atzīts pretējais. Proti, tiesa atzina, ka ar pierādījumiem lietā ir nodibināti visi tie priekšnoteikumi, ko saskaņā ar likumu ir nepieciešams konstatēt, lai atzītu, ka perona (šajā gadījumā prasītāja) noteiktu lietu ieguvusi par īpašumu ar ieilgumu. Tas izslēdz prasības apmierināšanu uz 14.panta ceturtās daļas pirmā teikuma pamata.

[7.1] Senāts nepiekrīt kasācijas sūdzības iesniedzējai, ka prasību tiesa apmierināja, nenodibinot ar pierādījumiem apstākļus, kas saskaņā ar tiesību normām veido pamatu īpašuma iegūšanai ar ieilgumu.

/pers. C/ ieskatā, tiesai vajadzēja izvērtēt, vai kooperatīvs /Nosaukums A/ tika nodibināts un darbojās likumīgi kā juridiskā persona; vai ir ievērotas

normatīvo aktu prasības par būvniecības uzsākšanas priekšnoteikumiem un šā procesa norisi, vai prasītājs bija kooperatīva biedrs, kura valdījums balstās uz tāda tiesiska pamata, kas pats par sevi varētu piešķirt īpašuma tiesību. Šajā sakarā tiesai vajadzēja piemērot vairākus normatīvos aktus (sk. šā sprieduma 5.1.punktu), kas netika izdarīts.

Senāts uzskata, ka šie kasācijas sūdzības argumenti nav pamatoti.

/pers. C/, pārsūdzot pirmās instances tiesas spriedumu apelācijas kārtībā, nav izvirzījusi argumentus, kuros būtu apstrīdēts kooperatīva /Nosaukums A/ juridiskais statuss (*sk. lietas 4.sēj., 201.-205.lp.*).

Līdz ar to apelācijas instances tiesai par šiem apstākļiem spriedumā nebija vajadzības izteikties.

Apelācijas sūdzība pamatota ar argumentiem: 1) par garāžu būvniecības procesa prettiesiskumu un patvaļīgu būvniecību kā tiesisko šķērsli īpašuma iegūšanai ar ieilgumu; 2) par rakstveida pierādījumu, kas apstiprinātu prasītāja kooperatīva biedra statusu, neesamību.

Kā redzams no pārsūdzētā sprieduma motīvu daļas, apstākļi par būvniecības procesa norisi ir noskaidroti, tiesai, balstoties uz vispusīgi pārbaudītiem lietas faktiskajiem apstākļiem atzīstot, ka garāža tika uzbūvēta likumīgi.

[7.2] No pierādījumiem lietā tiesa nodibināja kārtību, kādā kooperatīvam /Nosaukums A/ tika piešķirta zeme garāžu būvniecībai, nekonstatējot apstākļus, kas liecinātu par garāžu celtniecību uz tam neparedzētas zemes (sk. šā sprieduma 4.1. un 4.2.punktu, Madonas pilsētas DDP IK 1975.gada /../ oktobra lēmumu Nr./numurs/, 1985.gada /../ oktobra lēmumu Nr./numurs/, 1990.gada /../ oktobra lēmumu Nr./numurs/).

Tāpat tiesa nodibināja garāžu tehniskā projekta izstrādes faktu un norisi. No pierādījumiem lietā (1976.gada garāžu tehniskais darba projekts, individuālo garāžu piesaistes projekts, kas izstrādāts, pamatojoties uz kooperatīva /Nosaukums A/ /datums/pasūtījumu Nr./numurs/, tehniskā darba projekta paskaidrojuma raksts) tiesa noskaidroja dokumentēto garāžu novietojumu un reālo garāžu novietojumu dabā, secinot, ka nav šaubu par garāžu būvniecību uz likumīgi piešķirtas zemes.

Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa ir rūpīgi analizējusi lietas apstākļus, pamatoti nonākdama pie secinājuma, ka līdz 1) 1992.gada 1.septembrim strīdus garāža bija ne tikai likumīgi uzbūvēta, bet arī kā kooperatīvam piederoša manta, tā darbībai izbeidzoties, nodalīta atbildētājiem – kooperatīva biedriem – īpašumā, 2) apelācijas sūdzībā norādītais arguments, ka garāžas uzbūvētas bez būvprojekta, uz zemes, kura šim nolūkam nekad nav bijusi piešķirta, kā arī bez attiecīgas būvvaldes atļaujas, ir nepamatots.

Visbeidzot vērtējot lietā apkopotos pierādījumus kopumā, tajā skaitā likumīgā kārtā iegūtās liecinieku liecības, apelācijas instances tiesa nonākusi pie secinājuma, ka nav pamata apšaubīt nedz zemes piešķiršanas faktu, nedz projektēšanas dokumentācijas un būvvaldes atļaujas esamību garāžu celtniecības laikā.

[7.3] Senāts nepiekrīt kasācijas sūdzības iesniedzējai, ka izskatāmajā lietā nepareizi piemērots Civilkodeksa 99. un 100.pants un tiesas secinājumi par garāžu būvniecību un šī procesa veidu ir kļūdaini, neatbilstoši kooperatīva statūtiem un paraugstatūtiem.

No pārsūdzētā sprieduma (sk. šā sprieduma 4.4.punktu) redzams, ka tiesa, piemērojot Civilkodeksa 99. un 100.pantu, un atbildot uz atbildētājas pārstāves argumentiem, ir norādījusi, ka minētais likums pieļāva garāžu atrašanos garāžu kooperatīva īpašumā, ņemot vērā kooperatīva dibināšanas un pastāvēšanas specifiku – līdzekļus, fondus veido arī kooperatīva biedru paju iemaksas, kas atbilda patstāvīgā lietošanā piešķirtā boksa vai automobiļa stāvvietas izmaksai. Minētais ir pamatots arī ar 1963.gada paraugstatūtu 13. un 14.punktu, 1976.gada paraugstatūtu 16.punktu, kā arī 17.punktu, kas paredzēja, ka kooperatīva biedri un viņu ģimenes locekļi var paši piedalīties garāžas celtniecībā, ka viņu darba izlietojumu un kārtību, kādā viņu ieguldītā darba vērtība ieskaitāma pajā, nosaka kooperatīva valde.

Tādējādi nav pamatots kasācijas sūdzības arguments, ka atbilstoši Civilkodeksa 100.pantam vienīgais veids, kā padomju tiesību sistēmā kooperatīvs varēja iegūt savā īpašumā garāžas, bija, pašam kooperatīvam tās uzbūvējot. Civilkodeksa 100.pants, kurš bija spēkā līdz 1992.gada 1.septembrim, paredzēja, ka kooperatīvo organizāciju īpašumā var atrasties šo organizāciju darbības mērķiem atbilstoša manta.

Ņemot vērā iepriekš minēto, it īpaši 1976. gada 26.februāra paraugstatūtu 17.punktu, nav šaubu, ka padomju tiesību sistēma pieļāva ne vien garāžu ēku atrašanos kooperatīvu īpašumā, bet arī šādu garāžu celtniecību t. sk. saimnieciskajā kārtā, kad kooperatīva biedri tās būvēja par personiskajiem līdzekļiem nevis centralizēti (*sk. Senāta 2019.gada 17.jūnija spriedumu lietā Nr.SKC-55/2019 (C05030713) 14.punktu*).

Turklāt jāņem vērā, ka kooperatīvi kā sabiedriski saimnieciskas organizācijas visos, arī padomju laikos, tikuši un tiek veidoti ar mērķi apvienot atsevišķu indivīdu resursus nolūkā atrisināt kādu saimnieciska vai ekonomiska rakstura problēmu. Padomju sistēmā, kurā personu tiesības uz privātīpašumu bija strikti ierobežotas un reglamentētas, kooperatīvu dibināšana bija izplatīts veids personu pieprasījumu apmierināšanai, cita starpā, ar individuālajām garāžām, ko valsts nespēja nodrošināt. Atbilstoši kooperācijas kustības vispārējiem principiem kooperatīva līdzekļus veido vienīgi tā biedru apvienotie līdzekļi. Uzceļot saimnieciskā kārtā garāžu, kooperatīva biedrs kooperatīva mantu vai līdzekļus pavairoja arī ar savu darbu un celtniecībā izmantotajiem personiskajiem līdzekļiem. Savukārt, personai no kooperatīva izstājoties, tāpat arī kooperatīva likvidācijas gadījumā bija nodrošināta viņas ieguldījumu atlīdzināšana. Kā tas redzams no kooperatīva /Nosaukums A/ 1975.gada un 1987.gada statūtiem, minētie principi tika pilnībā respektēti (*sk. turpat*).

Tādējādi nav pamatots kasācijas sūdzības arguments, ka Latvijas PSR Civilkodeksa 100.panta izpratnē garāžu par kooperatīva īpašumu varēja atzīt tikai gadījumā, ja kooperatīvs pats to uzbūvējis.

[7.4] Apelācijas instances tiesa, izvērtējot lietas apstākļus, atzina, ka lietā ir pierādīts prasītāja kā bijušā kooperatīva /Nosaukums A/ biedra statuss. Minētais secinājums balstīts uz liecinieku liecībām. Tādējādi minēto faktu tiesa ir nodibinājusi ar Civilprocesa likumā pieļautajiem pierādīšanas līdzekļiem.

Apelācijas instances tiesa pamatoti spriedumā norādījusi, ka dokumentālu pierādījumu (biedru saraksta, pajas piederības apliecības, biedru naudu maksājumu kvīšu un reģistrācijas žurnāla) neesamība turpat trīsdesmit gadus pēc kooperatīva darbības izbeigšanas nevar radīt prasītājam negatīvas sekas, turklāt pierādījumus, kas apgāztu lietā nopratināto liecinieku liecības, pretējā puse nav iesniegusi.

Ņemot vērā minēto, kasācijas sūdzībā izteiktie iebildumi pret liecinieku liecībām šī juridiskā fakta konstatēšanai nepelna ievērību.

[7.5] Apkopojot iepriekš minēto, Senāts secina, ka apelācijas instances tiesa ir vispusīgi pārbaudījusi faktiskos lietas apstākļus par kooperatīva /Nosaukums A/ izveidošanu, darbību un likvidāciju. Tāpat spriedumā ir analizēti tādi lietas aspekti, kā kooperatīva biedru tiesības un pienākumi, konkrētās garāžas būvniecības procesa norise, kā arī prasītāja kā biedra saistība ar kooperatīvu un strīdus garāžu. Tiesa pušu iesniegtos pierādījumus par šiem būtiskajiem strīda apstākļiem analizējusi un vērtējusi atbilstoši Civilprocesa likuma 97.panta pirmās daļas prasībām, argumentējot kādēļ noraidīti atbildētājas iebildumi pret pretprasību, tāpat norādījusi tiesību normas, uz kurām pamatojoties, nākusi pie secinājuma, ka prasība ir apmierināma.

Tas, ka spriedumā apelācijas instances tiesa nav atsaukusies uz pilnīgi visiem kasācijas sūdzībā norādītajiem normatīvajiem aktiem, nenozīmē, ka tiesa iepriekšminētos lietas aspektus ir atstājusi bez ievērības.

Kasācijas instances tiesas kompetencē nav lietas faktisko apstākļu noskaidrošana, pierādījumu pārbaude un vērtēšana, jo minētās instances tiesa neizspriež lietu pēc būtības. Tā nepārskata zemākas instances tiesas secinājumus par lietas faktiskajiem apstākļiem, bet pārbauda materiālo tiesību normu piemērošanas pareizību un procesuālo noteikumu ievērošanu, kā arī novērtē pieļauto procesuālo pārkāpumu ietekmi uz strīda iznākumu. Kasācijas instances tiesas uzdevums nav, pārbaudot pierādījumus, pārliecināties, ka izslēgta jebkura iespējamība, ka pierādījumu pārbaudes rezultātā varētu izdarīt kasācijas sūdzības iesniedzējam labvēlīgāku secinājumu.

Ievērojot minēto, nav apspriežami kasācijas sūdzības argumenti, kuros tās iesniedzēja apstrīd tiesas secinājumus attiecībā uz apstākļiem par kooperatīva dibināšanu, darbību un likvidāciju, kooperatīvā biedru tiesībām un pienākumiem, garāžas būvniecības procesa norisi, jo tie nepārprotami ir vērsti uz lietā esošo pierādījumu pārvērtēšanu, kas kasācijas instances tiesā netiek pieļauta. /pers. C/ subjektīvais redzējums par lietas apstākļiem, kuriem tiesa jau ir devusi vispusīgu novērtējumu, un no tiem izrietošām tiesiskām sekām, nevar būt par pamatu pārsūdzētā sprieduma atcelšanai.

[8] Senāta ieskatā, nav pamatoti kasācijas sūdzības argumenti par lietas izskatīšanā pieļautajiem procesuālajiem pārkāpumiem, tiesai nepieņemot papildus pierādījumus.

Pārbaudot šo argumentu, Senāts konstatē, ka apelācijas instances tiesa 2017.gada 2.maija tiesas sēdē atteikusies pievienot lietas materiāliem CD formātā ierakstītus rakstveida pierādījumus, jo lietā ir pietiekami pierādījumi, lai vispusīgi un objektīvi izskatītu lietu.

Senāts norāda, ka visi pierādījumi ir iesniedzami pirmās instances tiesā. Papildus pierādījumu iesniegšana apelācijas instancē ir izņēmums no šīs kārtības, kas tiek pieļauta vienīgi situācijā, kad attaisnojošu iemeslu dēļ tas objektīvi nav bijis iespējams (Civilprocesa likuma 430.panta trešā daļa). Atbildētāja savā lūgumā nav norādījusi nedz to, kas šos dokumentus tiesas rīcībā liedzis nodot ātrāk, nedz to, kādus konkrēti izskatāmajā lietā svarīgus faktus tie apstiprina. Līdz ar to šāda papildus pierādījumu iesniegšana apelācijas instancē kā neatbilstoša procesuālajam regulējumam nav pieļaujama.

[9] Savukārt attiecībā uz atbildētājas kasācijas sūdzības argumentu par lietas izskatīšanā pieļautu procesuālo tiesību normu pārkāpumu, apelācijas instances tiesai nepieņemot lietā blakus lēmumu, Senāts norāda, ka Civilprocesa likuma 232.pantā ir paredzētas tiesas tiesības, nevis pienākums lietā pieņemt blakus lēmumu, līdz ar to gadījumā, ja tiesa šādu lēmumu nav pieņēmusi, tas nav uzskatāms par procesuālo tiesību normu pārkāpumu, jo tas neietekmē izskatāmās lietas iznākumu. Konstatējot kriminālsodāmas darbības kādu personu rīcībā, tiesības vērsties policijā nolūkā pārtraukt šādas darbības un vainīgos saukt pie likumā paredzētās atbildības ir pašai atbildētājai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Senāts

nosprieda

atstāt negrozītu Vidzemes apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2017.gada 16.maija spriedumu, bet /pers. C/ kasācijas sūdzību noraidīt.
Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore	Ļ. Kušnire
Senatore	A. Briede
Senatore	M. Senkāne